

Avrupa Birliği Yolsuzlukla Mücadele Direktifi (Directive (EU) 2026/1021)

NARTER&
PARTNERS

Avrupa Birliği, yolsuzlukla mücadele alanındaki mevcut düzenleyici çerçeveyi güçlendirmek amacıyla 29 Nisan 2026 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından kabul edilen ve 11 Mayıs 2026 tarihinde Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanan Yolsuzlukla Mücadele Direktifi'ni (Directive (EU) 2026/1021) yürürlüğe koymuştur. Üye devletlerin Direktif hükümlerini belirlenen süreler içerisinde ulusal mevzuatlarına aktarmaları gerekmektedir.

Direktif, Avrupa Birliği düzeyinde yolsuzlukla mücadele alanındaki mevcut düzenlemeleri daha uyumlu bir çerçeve altında bir araya getirmeyi, üye devletler arasındaki uygulama farklılıklarını azaltmayı ve sınır ötesi yolsuzlukla mücadeleye yönelik iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, kamu ve özel sektörde gerçekleştirilen çeşitli yolsuzluk fiillerine ilişkin ortak asgari kurallar belirlenmekte; rüşvet, özel sektörde rüşvet, zimmete geçirme, nüfuz ticareti, kamu görevlerinin hukuka aykırı şekilde kullanılması, adaletin engellenmesi, yolsuzluk kaynaklı malvarlığı edinimi ve bu gelirlerin gizlenmesi gibi fiillere ilişkin düzenlemeler getirilmektedir.

Direktifin Kapsamı ve Temel Düzenlemeler

Yolsuzlukla Mücadele Direktifi, Avrupa Birliği düzeyinde yolsuzlukla mücadeleye ilişkin dağınık halde bulunan düzenlemeleri tek bir çerçeve altında toplamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda Direktif, hem kamu sektöründe hem de özel sektörde gerçekleştirilecek çeşitli yolsuzluk fiillerine ilişkin ortak asgari kurallar öngörmektedir.

Direktif kapsamında kamu görevlilerine yönelik aktif ve pasif rüşvet fiillerinin yanı sıra özel sektörde gerçekleşen rüşvet eylemleri de düzenleme altına alınmaktadır. Ayrıca zimmete geçirme, nüfuz ticareti, kamu görevlerinin hukuka aykırı şekilde kullanılması, adaletin engellenmesi, yolsuzluk faaliyetlerinden kaynaklanan haksız malvarlığı edinimi ve bu gelirlerin gizlenmesine yönelik fiiller de Direktif kapsamında suç olarak tanımlanmaktadır.

Bunun yanında, söz konusu suçların işlenmesine teşvik edilmesi, yardım edilmesi veya teşebbüs edilmesi gibi fiiller de belirli koşullar altında yaptırıma tabi tutulmaktadır. Direktif, böylelikle yalnızca doğrudan yolsuzluk fiillerini değil, bu fiillerin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran veya gizlenmesine katkı sağlayan davranışları da kapsam altına almaktadır.

Direktifte yer alan cezai yaptırıma tabi fiillerin üye devletler bakımından asgari bir standart oluşturduğu, üye devletlerin ulusal mevzuatlarında daha kapsamlı veya daha ağır düzenlemeler öngörebilecekleri de ayrıca belirtilmektedir.

Tüzel Kişilerin Sorumluluğu ve Yaptırımlar

Direktifin şirketler açısından öne çıkan düzenlemelerinden biri, belirli yolsuzluk suçları bakımından tüzel kişilerin sorumluluğuna ilişkin ortak bir çerçeve oluşturmaktır. Buna göre, bir şirketin yararına hareket eden ve temsil, karar alma veya kontrol yetkisine sahip kişiler tarafından işlenen belirli yolsuzluk suçları nedeniyle tüzel kişiler hakkında yaptırım uygulanabilmesi öngörülmektedir. Ayrıca üst düzey yönetim tarafından gerekli gözetim ve denetimin sağlanmamasının, şirket bünyesinde görev yapan kişiler tarafından söz konusu suçların işlenmesine imkân vermesi halinde de tüzel kişi sorumluluğu gündeme gelebilecektir.

Direktif kapsamında öngörülen yaptırımlar yalnızca para cezalarıyla sınırlı değildir. Üye devletler tarafından ulusal mevzuata aktarılması sonrasında, şirketler hakkında aşağıdaki yaptırımların uygulanabilmesi öngörülmektedir:

- Kamu destekleri ve yardımlarından yararlanmanın kısıtlanması veya kaldırılması,
- Kamu fonlarına, hibe programlarına ve kamu ihale süreçlerine erişimin sınırlandırılması,
- Ticari faaliyetlerin yürütülmesinin geçici veya kalıcı olarak yasaklanması,
- İlgili faaliyetlere ilişkin izin ve ruhsatların geri alınması,
- Şirketin yargısal gözetim veya denetime tabi tutulması,
- Belirli durumlarda işletmelerin geçici veya kalıcı olarak kapatılması.

Direktif ayrıca tüzel kişilere uygulanabilecek para cezalarına ilişkin asgari eşikler de belirlemektedir. Buna göre;

- Kamu sektöründe rüşvet, özel sektörde rüşvet ve zimmete geçirme gibi daha ağır nitelikli ihlaller bakımından uygulanabilecek azami para cezasının, şirketin toplam küresel yıllık cirosunun en az %5'i veya 40 milyon Euro'dan az olmayacak şekilde belirlenmesi,
- Nüfuz ticareti, adaletin engellenmesi ve yolsuzluk kaynaklı malvarlığı edinimine ilişkin bazı diğer suçlar bakımından ise bu eşiğin küresel yıllık cironun en az %3'ü veya 24 milyon Euro olarak belirlenmesi öngörülmektedir.

Direktif, üye devletler bakımından asgari uyumlaştırma yaklaşımını benimsemektedir. Bu nedenle üye devletler, Direktifte öngörülen asgari standartların üzerinde düzenlemeler veya daha kapsamlı yaptırımlar öngörebilecektir. Bu çerçevede Direktif ortak bir çerçeve oluşturmakla birlikte, uygulamanın kapsamı ve şirketler üzerindeki etkileri üye devletlerin iç hukuka aktarım sürecinde benimseyecekleri yaklaşımlara bağlı olarak farklılık gösterebilecektir.

Uyum Programları ve Şirketler Açısından Önemi

Direktif kapsamında, etkin iç kontrol sistemleri, etik kurallar ve uyum programları tüzel kişilere yönelik yaptırımların değerlendirilmesinde dikkate alınabilecek unsurlar arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, şirketler tarafından yolsuzluk risklerinin önlenmesine yönelik olarak oluşturulan kurumsal mekanizmalar, sorumluluğun ve yaptırımların değerlendirilmesinde önem taşıyabilecektir.

Direktif kapsamında aşağıdaki hususlar yaptırımların değerlendirilmesinde dikkate alınabilecek unsurlar arasında yer almaktadır:

- Yolsuzluğun önlenmesine yönelik etkin iç kontrol mekanizmalarının oluşturulmuş olması,
- Etik kurallar ve etik farkındalık uygulamalarının şirket bünyesinde hayata geçirilmiş olması,
- Yolsuzluk risklerinin yönetilmesine yönelik uyum programlarının oluşturulmuş ve uygulanıyor olması,
- İhlalin tespit edilmesinin ardından yetkili makamlarla iş birliği yapılması,
- İhlalin hızlı ve gönüllü şekilde bildirilmesi,
- İhlalin tekrarını önlemeye yönelik düzeltici tedbirlerin alınması.

Bununla birlikte Direktif, yalnızca şeklen oluşturulmuş veya uygulamada etkin şekilde işletilmeyen uyum programlarının yeterli kabul edilmeyeceğine işaret etmektedir. Bu nedenle yalnızca politika ve prosedürlerin oluşturulması değil, söz konusu mekanizmaların fiilen uygulanması, düzenli olarak gözden geçirilmesi ve etkinliğinin ortaya konulabilmesi de önem taşımaktadır.

Bu çerçevede şirketlerin mevcut yolsuzlukla mücadele politikalarını, iç kontrol sistemlerini, ihbar mekanizmalarını ve uyum programlarını gözden geçirmeleri faydalı olabilecektir.

Uygulama Takvimi ve İç Hukuka Aktarım Süreci

Direktif, 31 Mayıs 2026 tarihinde yürürlüğe girmiş olmakla birlikte, hükümlerinin uygulanabilmesi için üye devletler tarafından ulusal mevzuata aktarılması gerekmektedir. Direktif kapsamında öngörülen aktarım süreci tüm hükümler bakımından aynı takvime tabi olmayıp, düzenlemelerin niteliğine göre farklı süreler öngörülmüştür. Bu kapsamda;

- Direktifte yer alan temel ceza hukuku hükümleri ve yolsuzluk fiillerine ilişkin düzenlemelerin büyük bölümünün, üye devletler tarafından 24 ay içerisinde ulusal mevzuata aktarılması gerekmektedir.
- Ulusal yolsuzlukla mücadele stratejileri, yolsuzluk risk değerlendirmeleri ve diğer önleyici tedbirlere ilişkin bazı hükümler bakımından ise 36 aylık daha uzun bir geçiş süreci öngörülmektedir.

Bu çerçevede, Direktif kapsamındaki temel yükümlülüklerin önemli bir bölümünün 2028 yılı itibarıyla üye devletlerin ulusal hukuk sistemlerinde uygulanmaya başlanması, önleme ve risk yönetimine ilişkin bazı hükümlerin ise kademeli olarak 2029 yılına kadar hayata geçirilmesi beklenmektedir.

Genel Değerlendirme

Yolsuzlukla Mücadele Direktifi, Avrupa Birliği düzeyinde yolsuzlukla mücadele alanındaki mevcut düzenlemeleri ortak bir çerçeve altında bir araya getirmeyi ve üye devletler arasındaki uygulama farklılıklarını azaltmayı amaçlamaktadır. Direktif kapsamında, yolsuzlukla bağlantılı fiillere ilişkin ortak asgari kurallar, tüzel kişilerin sorumluluğuna ilişkin hükümler ve yaptırım mekanizmaları düzenlenmektedir.

Önümüzdeki dönemde üye devletler tarafından yürütülecek ulusal mevzuata uyarlama çalışmaları, Direktif hükümlerinin uygulamadaki etkilerinin şekillenmesinde belirleyici olacaktır. Özellikle Avrupa Birliği ile ticari ilişkileri bulunan veya Avrupa Birliği ülkelerinde faaliyet gösteren şirketler bakımından, ilgili üye devletlerdeki mevzuat çalışmalarının ve uygulama yaklaşımlarının yakından takip edilmesi önem taşımaktadır.

Bu çerçevede şirketlerin mevcut yolsuzlukla mücadele politikalarını, iç kontrol sistemlerini ve uyum programlarını gözden geçirmeleri, Avrupa Birliği'ndeki faaliyetleri ve iş ilişkileri bakımından ortaya çıkabilecek yükümlülükleri değerlendirmeleri faydalı olabilecektir.

Avrupa Birliği Dışındaki Şirketler Açısından Olası Etkiler

Direktif esas itibarıyla üye devletlerin ceza hukuku sistemlerine yönelik bir uyumlaştırma düzenlemesi niteliğinde olmakla birlikte, bazı hükümleri Avrupa Birliği dışında yerleşik şirketler bakımından da önem taşıyabilmektedir.

Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde iştirak, şube veya kalıcı iş yeri bulunan şirketler ile Avrupa Birliği içerisinde önemli ticari faaliyet yürüten şirketler bakımından, üye devletlerin ulusal mevzuatlarına aktarım sürecinde benimseyecekleri yaklaşım doğrultusunda farklı sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Ayrıca Avrupa Birliği merkezli şirketlerle iş ilişkileri bulunan tedarikçiler, yükleniciler ve iş ortakları bakımından da yolsuzlukla mücadele alanındaki beklentilerin ve sözleşmesel yükümlülüklerin artması beklenebilecektir.

Bu nedenle Avrupa Birliği ile yoğun ticari ilişkileri bulunan şirketlerin, üye devletlerdeki uygulama süreçlerini ve ulusal mevzuat çalışmalarını yakından takip etmeleri önem taşımaktadır. Özellikle farklı üye devletlerin Direktif hükümlerini ulusal hukuklarına aktarırken benimseyecekleri yaklaşımlar, şirketlerin maruz kalabileceği yükümlülüklerin kapsamı bakımından belirleyici olacaktır.